

[Euràsia: 30 anys d'insubordinació literària als mandarins, 1974-2003](#)

43. Cent un juejus de Xina Tang (I)

Encara vaig fer una altra proposta, durant aquella sobretaula al Restaurant La Petxina de València. Dues setmanes abans, David Escamilla, joveníssim autor del suggerent poemari *Jardí de silencis* (Columna, 1994), m'havia fet una entrevista (la meua primera entrevista radiofònica) per parlar de *Poemes mínims* i *Cima branca.*, l'enregistrament de la qual tingué la deferència de portar-me als pocs dies a la Biblioteca. Durant una petita passejada que vam fer per Rambla Catalunya (Barcelona), li comentava que els meus *poemes mínims*, formalment tan propers al haikú, tenien un sentit del paisatge més afí a certs autors de la dinastia Tang (Du Fu, Li Bai, Wang Wei...). Així se m'havia fet palès, sobretot, arran dels meus descobriments a les llibreries de París l'estiu de 1988. M'hi sentia entroncat. De fet, hi reconeixia els meus clàssics més legítims. Li vaig confessar, com si es tractés d'una quimera, un desesperançat desig de traduir-los algun dia per apropiari-me'ls (com abans havien fet Pound, Manent, Paz...), si mai trobava un sinòleg amb qui col·laborar-hi. Anhelava remuntar en el temps i en l'espai fins als més llunyans avantpassats dels meus *mínims*. Anne-Hélène Suárez Girard, sinòloga, traductora al castellà de Li Bai i Su Dongpo (Hiperión, 1988 i 1992), havia impartit a la UPF, el març de 1994, un seminari sobre la poesia Tang que m'encisà. Fent una brillant síntesi, exposà la poètica d'aquells autors en uns termes que jo podia fer ben meus, molt més que les poètiques occidentals contemporànies a l'ús. En rebre a casa el paquet d'exemplars de *Poemes mínims* que em corresponia com a autor, no vaig saber-me estar d'aconseguir la seva adreça a Madrid per fer-li'n arribar un. Als pocs dies, trobava al contestador un amabilíssim missatge telefònic regraciant-me la tramesa i felicitant-me pel llibre. Tornem, per tant, a la sobretaula que tingué lloc a València el 18 de maig del 1995. La idea, completament imprevista, travessà la meua ment com un llamp. Vaig proposar a Marc Granell, també per a *Enquadres de poesia*, una antologia de poemes de la dinastia Tang a traduir en col·laboració amb Anne-Hélène Suárez (com si ja comptés amb la seva aprovació). Proposta acollida per ell i l'editor amb entusiasme, per a la qual es fixaren *ipso facto* les condicions en què es podria dur a terme.

51. Cent un juejus de Xina Tang (II)

Anne-Hélène Suárez Girard acceptà d'immediat la meua proposta telefònica de col·laborar en les versions catalanes d'una antologia dels Tang. Encara erem a temps de demanar un ajut a la traducció de la Institució de les Lletres Catalanes en la convocatòria de 1995, i així ho vam fer a primers d'estiu. Ella s'havia llicenciat en filologia xinesa a la Universitat Paris VII després d'una estada de 2 anys i mig a la Universitat de Pequín mitjançant una beca d'intercanvi. Estava perfectament capacitada per traduir i editar textos xinesos antics, i era una bona escriptora. A més, havia viscut a Barcelona fins a l'any 73, i tot i no parlar en català, l'entenia bé. El seu seminari a la UPF sobre poesia Tang, un any i mig abans, que tant m'havia agradat, així com la seva dilatada trajectòria com a traductora, em feien sentir molt ben acompanyat. En aquell

projecte (i trajecte), jo esdevindria un cec perfectament informat sobre les minúcies del camí a seguir. L'objectiu quedà delimitat en pocs dies: ens proposàvem antologar un centenar de *juejus* (poemes compostos d'un únic quartet) de la dinastia Tang al nostre gust, tot evitant textos que impliquessin gaires notes. Es tractava, no només de traduir el contingut dels poemes, sinó de donar-los nova vida poètica en català sense trair-los. Traduiríem tants poemes com fossin necessaris per obtenir-ne un centenar d'homologables (finalment, en van caldre 160) i desestimariem la resta. El llibre havia de tenir rigor sinològic i, alhora, rigor poètic. Estava decidit a apropiarme'l com a creació pròpia, seguint així l'exemple de Pound, Manent i Paz en poesia xinesa, i, aquell mateix any, el de Miquel Desclot amb *Per tot coixí les herbes* (Proa, 1995), unes excel·lents versions, a través de l'anglès, de poesia japonesa. La taula era parada.

52. Cent un juejus de Xina Tang (III)

Els 160 poemes en què vam treballar van acabar engrossint 4 grans arxivadors d'oficina amb 160 separadors (40 per carpeta, a raó d'un separador per poema). L'Anne-Hélène em passava els poemes transcrits a mà en xinès, indicant, caràcter per caràcter, els possibles significats sense assajar-ne cap redacció. Quan disposàvem de traduccions en llengües occidentals, també me les adjuntava, tot assenyalant-me els defectes més remarcables que hi veia. Em donava, a més, totes les informacions complementàries que li semblaven pertinents (al·lusions a llegendes, festivitats, costums, tòpics literaris...). La poesia clàssica xinesa és molt ambigua; sense puntuació, mancada de connectors oracionals (preposicions, conjuncions) i articles, es compon de paraules monosíl·labes (d'un caràcter), moltes de les quals poden ser alhora adjectiu, substantiu, verb... els verbs, d'altra banda, no es conjuguen (amb possible traducció en passat, en present, en futur, en singular o plural, sense persona...), o, sovint, són elidits. Per tant, rescriure els poemes (més que no pas traduir-los) en una llengua romànica, obliga a prendre moltes decisions, que em pertocaven a mi. Jo assajava directament en català una primera redacció en vers dels poemes, que proposava a la meua col·laboradora. Ella me'ls tornava indicant-me totes les desviacions de l'original. Jo li feia una contraproposta, i així, com si juguéssim a ping-pong, anàvem polint el text fins a consensuar-lo. De primer, ho fèiem per fax. Als tres mesos vivíem junts a Can Sauquet Nou, la masia de Montornès del Vallès. El nostre enamorament, quan vaig anar a veure-la a Madrid (on vivia), va ser fulminant.

53. Cent un juejus de Xina Tang (IV)

Cent un juejus de Xina Tang és la primera antologia sistemàtica, bilingüe i anotada de juejus del període més esplendorós de les lletres xineses publicada mai a Occident. Aquesta és la conclusió a què vaig arribar després de les meves recerques com a bibliotecari-documentalista per catàlegs i bases de dades internacionals. L'únic precedent del nostre llibre era *Cent quatrains des Tang*, de Lo Ta-Kang, (Ed. de la Baconnière, 1947), bellíssima edició franco-suïssa sense textos en xinès ni notes, ni bibliografia, ni identificació dels títols originals. Inexplicablement, tot i que les antologies d'aquesta època, individuals o col·lectives, solen incloure *juejus*, s'ha negligit l'estudi i la compilació individualitzats d'aquest gènere -tan fascinant-precursor de l'avui ben conegut haikú japonès. En català, una sola experiència de traducció directa de poesia clàssica, també a quatre mans, ens precedia, *Vell país natal* (Empúries, 1986), antologia de poemes de Wang Wei, un dels Tang més destacats, fruit de la col·laboració entre Marià Manent i Dolors Folch. Que incloïa alguns juejus. La nostra divergència amb els criteris d'aquest poemari es fa palesa en els escassos poemes coincidents. I també es pot constatar als *99 cuartetos de Wang Wei y su círculo* (Pre-

textos, 2000) que acaba de publicar l'Anne Hélène. Això no obstant, gràcies a la iniciativa de Folch, llavors degana d'Humanitats, la Biblioteca de la UPF on jo treballava comptava amb -si més no, així es deia a l'empresa- la millor col·lecció de llibres d'Extrem Orient i sobre Extrem Orient d'Espanya. Disposàvem, entre altra bibliografia, dels 25 volums del *Quan Tang shi* (Zhonghua shuju, 1960), compilació exhaustiva de tota la poesia conservada de la dinastia Tang. L'Anne-Hélène m'anava proposant poemes escollits directament en xinès, que em documentava com he explicat abans, i jo, alternativament, proposava els meus *juejus* preferits a partir de traduccions disponibles en llengües europees, que llavors ella localitzava en xinès per iniciar el procés a partir de l'original. Quants dels nostres textos eren traduïts a occident per primera vegada? A partir de *Poemes mínims*, estava remuntat el curs de la mínima expressió poètica fins a la Xina d'abans de l'any 1000. El llibre resultant, *Cent un juejus de Xina Tang*, publicat finalment amb un preàmbul de Josep Palau i Fabre, és la penyora d'aquest viatge revelador: el *jueju* d'aquell període, avui, és colpidorament modern. D'un classicisme vigent i perdurable.

Llibres de l' Índex, 2004